

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ , ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНИХ
І САМОСТІЙНИХ РОБІТ
З КУРСУ**

ОБЛІК У БАНКАХ

*(для студентів 4 курсу денної форми навчання
за напрямом підготовки 6.030509 „Облік і аудит ”)*

ХАРКІВ – ХНАМГ – 2013

Методичні вказівки до практичних занять, розрахунково-графічних і самостійних робіт з курсу "Облік у банках" (для студентів 4 курсу денної форми навчання за напрямом підготовки 6.030509 „Облік і аудит”) / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: В. В. Димченко, Ю. О. Каменська – Х.: ХНАМГ, 2013. – 24 с.

Укладачі: к. е. н., доц. В. В. Димченко
Ю. О. Каменська

Рецензент: проф., к. е. н. Н. І. Гордієнко

Затверджено на засіданні кафедри обліку і аудиту,
протокол №1 від 30.08.2011 р.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни "Облік у банках" є формування у студентів фундаментальних теоретичних знань і практичних навичок організації ведення бухгалтерського обліку в комерційних банках.

Організація й облік кредитно-розрахункових операцій у банках як галузь науки та навчальний курс базується на пізнанні і свідомому використанні економічних законів і закономірностей функціонування та розвитку суспільного виробництва. Висвітлення конкретних форм вияву останніх законів в господарській діяльності банку, об'єктів, що забезпечують його статутну діяльність, є загальним предметом курсу. Пізнання змісту якого складається з теорії і практики господарювання; бухгалтерського обліку розміщення всіх видів ресурсів банку та їхніх джерел; функціональних обов'язків банку; фінансових результатів статутної діяльності.

Вивчення курсу включає сукупність конкретних методів, зокрема історичного й макроекономічного (народногосподарського) підходу до оцінки процесів і явищ, що відбуваються у банку; альтернативність розв'язання тих чи інших господарських завдань; застосування сучасного наукового інструментарію пізнання та прийняття управлінських рішень, а саме впровадження міжнародних принципів до національної системи обліку; узагальнення та визначення можливих сфер застосування ефективного вітчизняного та зарубіжного досвіду господарювання.

Після вивчення дисципліни "Облік у банках"

Студент повинен знати:

- зміст економічних категорій;
- взаємозв'язок економічних понять і показників;
- міжнародні принципи бухгалтерського обліку в банках;
- господарський механізм банку;
- організацію бухгалтерського процесу.

Студент також повинен уміти:

- вести облік наявності й руху майна та його матеріальних цінностей;
- забезпечувати контроль за використанням власних і залучених ресурсів банку, уміти і керувати ними;
- формувати повну та достовірну інформацію щодо стану розрахунків, цінних паперів, зобов'язань, фінансових результатів тощо.

Сучасний етап розвитку економіки України визнаний перехідним періодом становлення нової моделі господарської системи, заснованої на ринкових відносинах. Важливою та невід'ємною складовою структури ринкової економіки є кредитні інституції.

Останнім часом банківська система зазнала значних змін. Закінчився перехід до дворівневої структури, що відповідає моделі кредитної системи розвинених країн. Згідно зі статтею 4 Закону України "Про банки і банківську діяльність" банківська система України складається з Національного банку

України й інших банків, створених і діючих на території України відповідно до положень цього Закону.

Реорганізація банківської справи законодавчо закріпила трансформування банків усіх рівнів й засади їхнього функціонування. Національному банку надано повноваження для регулювання банківської діяльності й банківського нагляду.

Комерційний банк самостійно визначає напрямки своєї діяльності та спеціалізацію за видами операції. Комерційні банки належать до категорії підприємств – фінансових посередників. Вони організовують і здійснюють розрахунки, платежі, залучають капітали, заощадження населення та інші грошові кошти, що вивільняються у процесі господарської діяльності, і надають їх у позику, укладають в інвестиційні операції, операції з цінними паперами тощо. Комерційні банки є суб'єктами підприємницької діяльності й функціонують згідно з принципами комерційного розрахунку, автономії, самоврядування.

У міжнародних економічних відносинах бухгалтерський облік розглядається як мова бізнесу, інструмент ділових стосунків. Тому інтеграція вітчизняних банків до світової банківської системи потребує відображення фінансового стану відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Національний банк України, скориставшись наданим йому правом, здійснив реформу бухгалтерського обліку і звітності в банках. Починаючи з 1 січня 1998 р., усі банківські установи ведуть бухгалтерський облік і складають фінансову звітність за міжнародними стандартами.

У статтях 68, 69 Закону України "Про банки і банківську діяльність" визначено загальні засади ведення бухгалтерського обліку та звітності. Банки організовують бухгалтерський облік відповідно до внутрішньої політики, розробленої на підставі правил, установлених НБУ згідно з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та положеннями (стандартами) України.

Бухгалтерський облік має забезпечувати своєчасне й повне відображення усіх банківських операцій, надання користувачам достовірної інформації щодо стану активів і зобов'язань, результатів фінансової діяльності та їхньої зміни.

У фінансових звітах кожного банку відбуваються результати його діяльності за звітний період. Банки зобов'язані публікувати квартальні баланси, а також звіт про прибутки (збитки) протягом місяця, наступного за звітним кварталом.

Бухгалтерський облік банків країн, орієнтованих на розбудову ринкової економіки, можна визначити в наступний спосіб:

1. Головною метою банківської установи є:

- отримати прибуток;
- покращити добробут акціонерів.

2. Головною метою бухгалтерського обліку є:

- вимірювання прибутку щодо чітко визначеного капіталу;
- оцінка чистої вартості банківської установи.

3. Базові принципи бухгалтерського обліку:

– загальноприйняті принципи, що стосуються фінансового обліку й розроблені під загальним наглядом регулятивного агентства – Національного банку України.

4. Бухгалтерські процедури:

- множинність операцій і свобода вибору внутрішньої банківської техніки;
- обов'язковість аудиторської перевірки;
- не всі обов'язкові форми звітності орієнтовані на статистику.

5. Фінансовий облік:

- класифікація балансу реалізує принаймні дві мети;
- класифікувати активи за їхньою ліквідністю, а зобов'язання – за часом їхнього погашення;
- виміряти чисту вартість банківської установи.

Узагальнення підходів, розроблених школами бухгалтерського обліку США, Італії, Франції, Ірландії, дозволило сформуванню базову концепцію, методологію обліку або, іншими словами, загальноприйняті у світовій практиці принципи бухгалтерського обліку.

Застосування міжнародних принципів у національній системі обліку дає змогу скласти фінансову звітність, яка достатньо повно відбиває достовірну й чітку картину економічно-фінансової діяльності комерційного банку.

До міжнародних (загальноприйнятих) принципів обліку належать: безперервність діяльності, автономність підприємства, двосторонність грошового вимірювання, постійність правил бухгалтерського обліку, обережність, нарахування і відповідність, незмінність вхідного балансу, пріоритет змісту над формою, консолідація, собівартість, відкритість.

Методологічно й організаційно бухгалтерський облік поділяється на фінансовий та управлінський. Під методологією й організацією, як уже зазначалося, розуміють принципи і стандарти обліку, які визначають бухгалтерські процедури. Це дві ланки єдиної системи обліку, кожна з яких має своє призначення й виконує певні функції в управлінні банком та забезпеченні користувачів необхідною інформацією. Ведення фінансового обліку є обов'язковим для всіх суб'єктів господарської діяльності. Управлінський облік не є обов'язковим і не регламентується законодавчими актами чи національними стандартами.

За сучасних умов в Україні всі суб'єкти господарської діяльності, у тому числі банки, змушені окремо вести також податковий облік. Це зумовлено тим, що в податковому законодавстві визначення і вимірювання прибутку, валових доходів і валових витрат суттєво відрізняється від закладених у міжнародних принципів бухгалтерського обліку і, що цілком природно, від чинних національних стандартів бухгалтерського обліку.

Курс вивчається на базі таких дисциплін, як макроекономіка, економіка підприємств, бухгалтерський облік підприємств, банківська справа, засвоєних студентами раніше.

2. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ
Модуль — **Облік у банках** (3 / 180)
(назва модулю)   кількість кредитів/годин)

Модулі (семестри) та змістові модулі	Всього, кредит/годин	Форма навчальної роботи			
		Денна форма навчання			
		Лекц.	Сем., Пр.	Лаб.	СРС
ЗМ 1. Діяльність комерційних банків України, основи побудови й організації процесу бухгалтерського обліку					
1. Структура банківської системи України	0,24	2	2		5
2. Баланс комерційного банку	0,3		2		8
3. Ресурси комерційного банку: структура, формування	0,33	2	2		8
4. Принципи і умови кредитування, фінансування капітальних вкладень, економічний нагляд за діяльністю банків	0,33	2	2		7
5. Міжнародні принципи і стандарти бухгалтерського обліку. Бухгалтерські рахунки, план рахунків і принципи його побудови	0,33	2	2		8
6. Облік статутного капіталу. Форми аналітичного обліку	0,21		1		4
ЗМ 2. Організація й облік банківських операції під час надання послуг клієнтам банку					
1. Сутність і значення міжбанківських розрахунків	0,21	2	1		4
2. Загальні правила розрахунків між банками	0,21	2	2		3
3. Основні форми розрахунків	0,24	3	2		3
4. Ознаки платіжних рахунків, їхня характеристика	0,24	3	2		3
5. Облік касових операцій	0,21	2	2		3
6. Облік операцій кредитного характеру	0,24	3	2		3
7. Облік операцій депозитного характеру	0,24	3	2		3
8. Облік операцій з цінними паперами	0,21	2	2		3
ЗМ 3. Облік внутрішньобанківських операцій і формування фінансового результату діяльності комерційного банку					
1. Облік основних засобів, нематеріальних активів, господарських матеріалів, оплати праці робітникам банку	0,51	3	4		10
2. Облік доходів і витрат банку	0,42	2	2		10
3. Облік фінансового результату	0,42	2	2		10
4. Класифікація звітності комерційних банків	0,45	1	2		12
Разом годин		36	36		105

Завдання для розрахунково-графічної роботи студенти денної форми навчання вибирають за останньою цифрою залікової книжки.

ЗМ 1. Діяльність комерційних банків України, основи побудови й організації процесу бухгалтерського обліку

Тема 1. Структура банківської системи України

Банк як суб'єкт підприємницької діяльності. Грошово-кредитна політика. Відкриття та ведення рахунків клієнтів у національній валюті. Міжбанківські розрахунки. Розрахунки з використанням платіжних карток

Тема 2. Міжнародні принципи і стандарти бухгалтерського обліку

Необхідність і причини проведення реформи бухгалтерського обліку в банках України. Основні етапи й особливості проведення у порівнянні с досвідом інших держав.

Міжнародні аспекти бухгалтерського обліку та їхній зміст. Основні риси бухгалтерського обліку в банках держав, орієнтованих на розбудову ринкової економіки. Міжнародні принципи і стандарти бухгалтерського обліку: склад і загальна характеристика. Фінансовий, управлінський і податковий облік: зміст і призначення [4, с. 4 – 29].

Тема 3. Структура комерційного банку та його бухгалтерії. Документообіг

Структура комерційного банку та його бухгалтерії. Зміст обліково-операційної роботи. Форми аналітичного обліку та параметри: обов'язкові, необов'язкові, спеціальні. Класифікація банківських документів, їхні реквізити. Документообіг. Бухгалтерський процес і процедури фінансового обліку [5, с. 52 – 58].

Тема 4. Бухгалтерські рахунки, план рахунків і принципи його побудови

Завдання бухгалтерського обліку в банках. Предметом бухгалтерського обліку виступають банківські операції, що впливають із: господарських засобів і їхнього розміщення, джерел утворення господарських засобів, функціональних обов'язків, статутної діяльності банку. Метод подвійного запису, рахунок, система відображення інформації в бухгалтерському обліку: економічні ресурси – активи, капітал – пасиви. Система рахунків фінансового обліку. План рахунків і принцип його побудови. Реєстри аналітичного та синтетичного обліку, види балансів, що складаються банками.

Тема 5. Форми аналітичного обліку

Параметри аналітичного обліку: обов'язкові, спеціальні, характеристика контрагентів. Побудова номерів аналітичних рахунків. Обов'язкові реквізити. Особові рахунки клієнтів.

Тема 6. Ресурси комерційного банку: структура, формування, облік

Склад ресурсів комерційного банку. Економічний зміст пасивних операцій банків. Порядок формування статутного капіталу, резервного та спеціальних фондів банку. Фактори формування депозитної бази банку. Механізм здійснення депозитних і не депозитних операцій різних видів. Особливості формування й обліку статутного капіталу акціонерного комерційного банку.

ТРЕНУВАЛЬНІ ВПРАВИ

Вправа 1. Визначте вид і характер пропонованих нижче бухгалтерських рахунків. Відбийте інформацію в таблиці, наведеній після вправи.

- Ощадні сертифікати, емітовані банком;
- господарські матеріали;
- кошти на вимогу суб'єктів господарювання;
- короткострокові кредити суб'єктам господарської діяльності за внутрішніми торговельними операціями;

- резервні фонди;
- боргові цінні папери центральних органів державного управління в портфелі банку на продаж;
- валюта і банківські метали;
- зобов'язання з кредитування, отримані від банків;
- капітал банку;
- розрахунки з акціонерами;
- нарахування працівникам банку за заробітною платою;
- відсоткові доходи за іншими кредитами суб'єктам господарської діяльності в поточну діяльність;
- знос нематеріальних активів;
- кредити, отримані що отримані від інших банків;
- відсоткові витрати за коштами, отриманими від НБУ;
- цінні папери на зберіганні;
- акції й інші цінні папери з нефіксованим прибутком у портфелі банку на продаж, випущені фінансовими (небанківськими) установами у торговельному портфелі банку;
- кореспондентський рахунок у НБУ;
- розрахункові документи, не сплачені в строк через відсутність коштів у банку;
- результат торговельних операцій.

Вид бухгалтерського рахунку	Активний, або умовно-активний	Пасивний, або умовно-пасивний	Клас плану рахунків
Балансові: – постійні; – тимчасові Позабалансові			

Вправа 2. Використовуючи метод подвійного запису, відбийте наведені операції за позабалансовими рахунками:

- АКБ „Промінь ” 11.11.10р. підписав угоду на відкриття кредитної лінії на вимогу АКБ „Електрон ” терміном 10 днів у розмірі 400000 грн.;
- АКБ „Промінь ” отримав від друкарні 10000 бланків ощадних книжок.

Вправа 3. Початковий баланс банку „Київ ” уключає наступні дані:

1. Засновниками – фізичними особами – внесено до каси банку внесків готівкою на суму 100000 грн.

2. Засновниками – юридичними особами – на коррахунок банку перераховано внесків до статутного капіталу на суму 2500000 грн.

Використовуючи основне бухгалтерське рівняння, запишіть наведені дані у вигляді формули.

Вправа 4. Згідно з принципом нарахування та відповідності до визнаних доходів і витрат застосовують наступні терміни:

- відкладений дохід, або доходи майбутніх періодів (авансів, надходжень, передплат);
- нарахований дохід;
- відкладені витрати, або витрати майбутніх періодів (авансовий платіж);
- нараховані витрати.

З'ясуйте відповідність нижченаведених визначень до вищезазначених термінів. Прокоментуйте відповідь на нижченаведених прикладах:

- дохід ще не зароблений, отриманий наперед;
- дохід вже зароблений, але не отриманий;
- видатки сплачені, але не понесені;

– видатки понесені, але ще не сплачені.

Приклади:

- відсотки за весь термін користування кредитом сплачені позичальником разом із отриманням кредиту;
- відсотки за строковими депозитами, нараховані наприкінці місяця, термін повернення яких іще не настав;
- отримано орендну плату за офісне приміщення за шість місяців наперед;
- нараховано і сплачено відпусткові в розмірі 1800 грн., за дні відпустки в січні;
- наприкінці місяця нараховано відсотки за користування кредитами, термін сплати за кредитними договорами ще не настав.

Вправа 5. АКБ „Київ ” протягом місяця на коррахунок отримав відсотки за кредитом на суму 30000 грн., сплатив відсотки за строковими депозитами – 15000 грн., одержав міжбанківський кредит на суму 140000 грн. В останній день місяця одержав внески до статутного капіталу – 80000 грн. Повні надходження за місяць дорівнюють 250000 грн., платежі – 15000 грн.

Які з наведених позицій слід уключити до балансу, а які до звіту про прибутки та збитки? Заповніть таблицю:

Фінансові звіти	
Звіт про прибутки та збитки:	
– доходи	
– витрати	
Бухгалтерський баланс:	
– активи	
– зобов’язання	
– капітал власників	

Вправа 6. Які з наведених нижче статей витрат слід уважати капітальними, а які – поточними для складання фінансових звітів банку:

- купівля офісного приміщення;
- щорічна амортизація офісного приміщення;
- сплата коштів за нотаріальне посвідчення угоди купівлі-продажу приміщення;
- вартість ремонту комп’ютерного обладнання;
- витрати на реалізацію кредитних карток;
- вартість нових комп’ютерів;
- транспортні витрати на доставку комп’ютерів;
- митні збори, сплачені при ввезенні комп’ютерів;
- вартість встановлення нових комп’ютерів;
- заробітна платня операторам.

Вправа 7. Виходячи з формули номера аналітичного особового рахунку, складіть номер особового рахунку, відкритого за короткостроковими депозитами, залученими від банку „Мрія ”, на балансовому рахунку 7012 „Відсоткові витрати за короткостроковими депозитами інших банків ”, якщо відомо:

- номер банку „Мрія ” за міжбанківськими розрахунками – 322636;
- порядковий номер особового рахунку – 016.

Запитання для самоперевірки

1. Розкрийте зміст обліково-операційної роботи й особливості бухгалтерської роботи банку.
2. Наведіть класифікацію банківської документації.
3. Що розуміють під документообігом за банківськими операціями?
4. Дайте визначення бухгалтерському процесу.

ЗМ 2. Організація й облік банківських операцій під час надання послуг клієнтам банку

Тема 1. Сутність і значення міжбанківських розрахунків

Сутність і значення міжбанківських розрахунків. Загальні правила розрахунків між банками, класифікація кореспондентських рахунків. Організація і облік операцій при розрахунках через Національну систему електронних платежів. Касове обслуговування установ комерційних банків, і облік цих операцій.

Тема 2. Загальні правила розрахунків між банками

Облік міжбанківських розрахунків, що здійснюються за прямими кореспондентськими угодами. Грошовий обіг, принципи його організації. Основні форми розрахунків. Принципи побудови платіжних рахунків у банку.

Тема 3. Основні форми розрахунків

Порядок та облік операцій під час розрахунків платіжними дорученнями. Порядок і методика обліку під час розрахунків за допомогою вимог-доручень. Облік операцій під час розрахунків за допомогою розрахункових чеків. Порядок і методика обліку операцій при здійсненні розрахунків акредитивами.

Тема 4. Ознаки платіжних рахунків, їхня характеристика

Ознаки платіжних рахунків. Їхня характеристика. Порядок відкриття й режим функціонування платіжних рахунків.

ТРЕНУВАЛЬНІ ВПРАВИ

Вправа 1. Комерційний банк "Надія" в м. Харкові 10 вересня прийняв до сплати від АТ "Промінь" платіжне доручення № 32 на суму 4900 грн. за одержані запчастини від міжміського постачальника. Постачальник має розрахунковий рахунок у КБ "Фінансист" у м. Запоріжжі. Розрахунки між банками здійснюються через платіжну систему НБУ.

Назвіть порядок відкриття комерційному банку кореспондентського рахунку в управлінні НБУ, складіть бухгалтерські проводки в комерційних банках.

Вправа 2. У КБ „Світоч ” 07. 07. 11. за поточними рахунками ТзОВ „Сервіс ” проведено наступні операції:

- за платіжним дорученням іногороднього платника зарахована виручка від реалізації на суму 36000 грн.;
- за грошовим чеком видано кошти на заробітну платню на суму 1200 грн.;
- за платіжним дорученням перераховано кошти за виконані роботи капітального ремонту приміщення на суму 4500 грн.;
- на поточний рахунок зараховано наданий банком короткостроковий кредит на суму 5000 грн.;
- за платіжним дорученням перераховано платежі до державного бюджету на суму 90 грн.;
- залишок коштів на поточному рахунку на початок дня складає 50 грн.

Вправа 3. Кондитерська фабрика (залишок на рахунку – 2900 грн.) 30 жовтня передала відділенню банку "Країна" платіжне доручення № 56 на перерахування коштів наступним постачальникам:

1. Цукрорафінадному заводу за сировину, отриману 25 жовтня, – 1500 грн.
2. Картонажній фабриці за рахунком № 44 за тару, відібрану й підготовлену для вивезення зі складу фабрики (рахунок фабрики знаходиться в тій же установі банку) – 700 грн.

Що зробить банк з дорученнями? Складіть бухгалтерські проводки.

Вправа 4. Автокомбінат подав вимогу-доручення до свого банку (розрахунковий рахунок № 25483 у міському відділенні Укрсоцбанку м. Харкова, МФО 345655) за виконані послуги з перевезення вантажу трикотажній фабриці згідно з угодою № 46 від 3 серпня на суму 3500 грн.

Складіть платіжну вимогу-доручення від імені постачальника. Складіть бухгалтерські проводки.

Вправа 5. За заявою клієнта "Трикотажна фабрика" банк "Схід" 2 червня видав чекову книжку для розрахунків за основною діяльністю за товари та послуги на суму 3000 грн. Трикотажна фабрика 14. 06 передала АТ "Постачовна" в розрахунок за отриманий товар чек на суму 1500 грн. Суми чеків, переданих трикотажною фабрикою автобазі 15. 06 і 16. 06 відповідно склали 400 грн. і 350 грн. Рахунок автобазі знаходиться в тому ж банку "Схід". АТ "Постачовна" подало до свого банку чек трикотажної фабрики. На рахунку трикотажної фабрики № 467 залишилась невикористана сума – 750 грн. Фабрика подала платіжне доручення на закриття рахунку за обліком лімітованої чекової книжки.

Як чином оформлюють розрахунки чеками. Складіть бухгалтерські проводки.

Вправа 6. Комерційний банк "Надія" в м. Харкові 15 вересня зарахував на рахунок постачальника платіж у сумі 3212 грн. з відкритого в ньому непокритого акредитива. Банк одержав право прямого дебетування коррахунку від банку-кореспондента "Славія".

Складіть бухгалтерські проводки в комерційних банках.

Запитання для самоперевірки:

1. Дайте визначення міжбанківських розрахунків.
2. Розкрийте загальні правила та форми міжбанківських розрахунків.
3. Призначення реального й технічного коррахунків?
4. Хто входить до складу учасників розрахунків через НСЕП?
5. Як будується сітка кореспондентських рахунків комерційного банку?
6. У чому полягає методика відображення операцій за коррахунками в обліку.

Вправа 7. Від АТ "Міцність" у м. Харкові 3 лютого до Харківського відділення Промінвестбанку надійшла заява на виставлення з його рахунку акредитиву для розрахунків із заводом "Схід" у м. Жмеринці, який обслуговується відділенням Приватбанку, за обладнання на суму 50 тис. грн. Термін закриття акредитива в банку постачальника – 15 лютого. Умови оплати акредитива проти реєстру рахунків з акцептом уповноваженого П. В. Петренка і транспортних документів, що підтверджують відвантаження обладнання. Акредитив відкрито в банку постачальника. Акредитив використано на суму 45 тис. грн., залишкову суму було повернуто на розрахунковий рахунок АТ "Міцність".

Складіть бухгалтерські проводки в банку акредитиводавця й акредитивоотримувача.

Запитання для самоперевірки:

1. Назвіть основні принципи грошового обігу.
2. Форми безготівкових розрахунків у банках України.
3. Розкрийте методику облікового відображення операцій при застосуванні платіжних доручень.
4. Розкрийте методику облікового відображення операцій при застосуванні платіжних вимог-доручень.

5. Розкрийте методику облікового відображення операцій при застосуванні акредитивів.

Тема 5. Облік касових операцій

Основні принципи організації касової роботи. Облік і документообіг за операціями кас із прийому готівки. Облік і документообіг за операціями видаткових кас. Інкасація грошової виручки. Порядок зберігання й обліку цінностей і документів у грошових сховищах [5, с. 91–106].

Тема 6. Облік операцій кредитного характеру

Види кредитних операцій і побудова синтетичних рахунків для їхнього обліку. Суб'єкти кредитної діяльності. Кредитна політика банку. Організація кредитного процесу: техніка і технологія кредитування. Зміст методів кредитування і форми позичкових рахунків. Перелік і призначення документів, що подаються позичальником для отримання кредиту. Облік позикових операцій із видачі кредиту, із їхнього погашення та пролонгування. Облік операцій з формування і використання резерву на покриття можливих витрат за кредитами. Порядок списання безнадійних кредитів. Облік операцій кредитного характеру: факторингових, фінансового лізингу. Облік операцій із нарахування і справлення відсотків за користування банківськими кредитами та комісійних за надання послуг кредитного характеру [7, с. 156 – 198].

Тема 7. Облік операцій депозитного характеру

Економічний зміст депозитних операцій. Характеристика рахунків для обліку депозитних операцій. Порядок відкриття та режим функціонування депозитного рахунку. Облікові депозитні операції й методика їхнього здійснення. Зміст і порядок обліку довірчих операцій [7, с. 230 – 235].

Тема 8. Облік операцій із цінними паперами

Поняття, класифікація цінних паперів та операцій із ними. Облік операцій з цінними паперами, придбаними з метою перепродажу. Облік довгострокових вкладень банку в цінні папери: на інвестиції, в асоційовані та дочірні компанії. Облік укладень банку в боргові цінні папери. Облік пасивних операцій банку з цінними паперами за власними борговими зобов'язаннями. Нарухування й облік розрахунків за дивідендами [11, с. 159 – 168].

ТРЕНУВАЛЬНІ ВПРАВИ

Вправа 1. Протягом операційного дня до прибуткової каси надійшла готівка грошей, грн.:

на депозитні вклади від громадян	5900
виручка з реалізації від юридичних осіб	76000
із коррахунку на поповнення каси	100
невикористаний залишок від підзвітної особи	50
як погашення позички працівником банку	250
як прибуткування надлишку каси за результатами ревізії	24

Відбийте в бухгалтерському обліку (на рахунках) операції з надходження готівки грошей до каси банку.

Вправа 2. Видано та списано готівку грошей із каси банку протягом операційного дня, грн.:

за грошовим чеком видано готівку на заробітну платню акціонерному товариству	5690
юридичним особам на господарські потреби	487
у підзвіт працівнику банку	500

Продовження вправи 2

для здачі залишку на коррахунок	5400
на позику фізичній особі	5000
як повернення фізичній особі депозиту	1500
списано нестачу коштів у касі за результатами ревізії	15

Вправа 3. Відбийте на відповідних балансових рахунках банківських операції з інкасації готівки:

- надходження готівки грошей до її перерахування;
- зарахування готівки, якщо не виявлено відхилень фактичної наявності від документальної;
- у разі нестачі, виявленої при перерахуванні (фактична наявність 2200 грн.; за супровідними відомостями й оприбутковано попередньо до каси 2300 грн.; нестача 100 грн.);
- у випадку, якщо виявлено надлишок готівки (сума за супровідними відомостями – 5000 грн., фактична – 5300, надлишок – 300 грн.).

Вправа 4. АТ "Мрія" підписало з банком угоду на отримання права на овердрафт у розмірі 15000 грн. з 01. 02. 11 р. по 01. 12. 12 р. 11 червня залишок на поточному рахунку підприємства склав 20000 грн. Складіть бухгалтерські проводки за наведеними вище операціями та виведіть залишки за рахунками. Виконайте нарахування відсотків за рахунком овердрафт і відбийте їх в обліку. Базова ставка за кредитами в банку складає 18% річних. Надбавка за овердрафтом – 2%. До рахунку підприємства висунено наступні претензії:

№	Вид документа	Сума, грн..
1	Платіжне доручення на перерахування податку на додану вартість до бюджету.	14500
2	Платіжне доручення на перерахування постачальникові за отримані запчастини до обладнання згідно з угодою.	9600
3	Грошовий чек на виплату заробітної платні.	3000
4	Платіжне доручення на:	
	а) перерахування прибуткового податку з робітників і службовців до бюджету; б) інших обов'язкових платежів.	4400 3500
5	Платіжне доручення на сплату орендних платежів за використання орендних приміщень.	2600

Вправа 5. ВАТ "Промінь" уклало кредитну угоду з комерційним банком на отримання інвестиційного кредиту на закупівлю виробничого обладнання на суму 64000 грн. терміном на два роки. Погашення кредиту передбачено у два строки однаковими сумами. Кредит видано під 18 % річних. Відсотки підлягають сплаті поквартально. Кредит видано 15. 09. 09 р. на основі розпорядження кредитного відділу. Підлягає погашенню 15.09. 11. Фірма виконала зобов'язання щодо першого терміну погашення та сплати відсоткових платежів. ВАТ отримало також кредит у сумі 3000 грн. на поточні потреби терміном на три місяці під 18% річних. Відсотки сплачують у кінці терміну дії кредиту.

Складіть бухгалтерські проводки з видачі кредиту, нарахування відсоткових платежів і їхньої сплати.

Вправа 6. Банк "Промінь" передав у фінансовий лізинг ТзОВ "Родон " обладнання на суму 400 тис. грн., із місячною нормою зносу 3500 грн. і прибутком 8000 грн. Відбийте в обліку процес нарахування й одержання винагороди.

Вправа 7. За рішенням правління комерційного банку 20. 12. 10 р. за рахунок фонду покриття кредитного ризику списано з балансу сумнівні кредити, видані на фінансування внутрішніх торговельних операцій у сумі 120000 грн. і сумнівні що стягнення. За цими кредитами відсоткові платежі становлять 25000 грн. У зв'язку із закінченням терміну позової давності зняті з обліку раніше списані з балансового обліку 40000 грн. й відсотки за ними на суму 16000 грн.

Який порядок списання з балансу й обліку сумнівних кредитів і безнадійних щодо стягнення відсоткових платежів?

Складіть бухгалтерські проводки.

Вправа 8. Комерційний банк "Промінь" прийняв депозитний внесок від фізичної особи готівкою на термін 1 рік 6 місяців на суму 4000 грн. Відсоткова ставка за депозитом 15% річних. Згідно з угодою відсотки виплачуються кожний квартал. Складіть бухгалтерські проводки.

Вправа 9. АТ "Пульс" уклало депозитну угоду з банком на строковий депозит у сумі 10000 грн. АТ перерахувало вказану суму зі свого поточного рахунку в цьому ж банку. Термін депозиту – квартал. Відсоткова ставка за депозитом – 15% річних. Депозит повернено разом зі сплатою відсотків у визначений термін. Складіть бухгалтерські проводки за виконаними операціями.

Вправа 10. КБ "Світоч " уклав депозитну угоду з банком „Промінь ” на строковий депозит у сумі 100000 грн. КБ „Світоч ” перерахував вказану суму зі свого кореспондентського рахунку на рахунок банку „Промінь ”. Термін депозиту – 2 місяці.. Відсоткова ставка за депозитом – 15% річних. Депозит повернено разом зі сплатою відсотків у визначений термін. Складіть бухгалтерські проводки за виконаними операціями.

Вправа 11. Банк придбав акції двох емітентів на суму 100 і 50 тис. грн. За 6 місяців вартість акції першого емітента зросла до 110 тис. грн., а другого – знизилася до 45 тис. грн. Банк реалізував ці акції.

Складіть бухгалтерські проводки.

Вправа 12. Комерційний банк здійснив інвестицію, купивши довгострокові акції у відкритих АТ за номінальною вартістю:

- прості акції ВАТ "Торжок" на суму 15000 грн.;
- привілейовані акції ВАТ "Будівельник" на суму 24000 грн.

Наприкінці року ринкова вартість акцій ВАТ "Торжок" склала 18000 грн., ВАТ "Будівельник" – 25000 грн. 31 грудня ВАТ звітували про «чистий» прибуток у сумі 8000 грн., з якого банк зараховує 25% як одноразове збільшення своїх укладень на інвестиції.

Складіть бухгалтерські проводки.

Вправа 13. Визначити суму відсоткових платежів за терміновим депозитом у сумі 500 грн., розміщеного на термін із 21 жовтня до 10 листопада під відсоткову ставку 14% річних. Розрахунок суми відсоткових платежів (доходів)

зробити за різними методами визначення кількості днів, що приймаються при нарахуванні відсотків.

Запитання для самоперевірки:

1. Наведіть класифікацію кредитних операцій і зміст їхніх окремих видів.
2. Форми позикових рахунків.
3. Будівання рахунків для обліку кредитних операцій у балансі
4. Розкрийте зміст і методику обліку факторингових операцій.
5. Розкрийте сенс і методику обліку лізингових операцій.
6. Схарактеризуйте методику обліку операцій із нарахування відсотків за користування кредитами.
7. Охарактеризуйте зміст депозитної операції та види строкових депозитів.
8. Наведіть класифікацію рахунків для обліку строкових та ощадних депозитів.
9. Наведіть методику обліку внесення коштів на депозит та їх вилучення з депозиту.
10. Схарактеризуйте методику обліку операцій з нарахування відсотків за користування депозитними коштами.
11. Що належить до грошових коштів банку?
12. Назвіть систему документів, на основі яких здійснюються прийом і видача грошей у касі банку.
13. У чому полягає зміст синтетичного обліку операцій із надходження та видачі готівки грошей?
14. Назвіть види цінних паперів.
15. Наведіть методику обліку придбання облігацій державної внутрішньої короткострокової позики.
16. Наведіть методику обліку придбання акцій невласної емісії.
17. Який порядок обліку продажу акцій невласної емісії за ціною, нижчою від придбання, із ціною, вищою від придбання ?
18. Схарактеризуйте відображення в обліку дивідендів із придбання облігацій.

ЗМ 3. Облік внутрішньобанківських операцій і формування фінансового результату діяльності комерційного банку

Тема 1. Облік основних засобів, нематеріальних активів, господарських матеріалів, оплати праці робітникам банку

Економічний зміст основних засобів, нематеріальних активів, малоцінних предметів і господарських матеріалів щодо передачі їхньої вартості. Витрати банків. Документальне забезпечення обліку. Облік надходження, зносу, вибуття, передачі в оренду та під заставу основних засобів і нематеріальних активів. Порядок відбиття в обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів. Придбання, безкоштовне одержання, оприбуткування надлишків господарських матеріалів. Об'єкт витрат. Відображення в обліку виявлених нестач. Методика відбиття в бухгалтерському обліку операцій із реалізації господарських матеріалів. Документообіг, нарахування оплати праці робітникам банку. Включення до складу адміністративно – управлінських витрат, нарахування працівникам банку за заробітною платнею, утримання, нарахування за лікарняними листами.

ТРЕНУВАЛЬНІ ВПРАВИ

Вправа 1. Загальні вимоги: скласти бухгалтерські проводки за господарськими операціями банку.

№	Зміст операції	Сума, грош. од.
1	Сплачено постачальникові за комплект ЕОМ та оргтехніки	250
2	Одержано комплект ЕОМ	250
3	Нараховано підрядникові за монтаж обладнання	75
4	ЕОМ та оргтехніка вводяться до експлуатації	
5	Нараховано амортизацію за об'єктами основних засобів	6500
6	Вибувають неповністю амортизовані основні засоби з балансовою вартістю 150 грош. од. і зношенням на 75 грош. од.	
7	Здійснено попередню оплату постачальнику за матеріали	96
8	Оприбутковано одержані від постачальника матеріали	
9	Витрачено та списано на поточний ремонт приміщень банку різні види матеріалів	1560
10	Виявлено нестача матеріалів	450

Запитання для самоперевірки:

1. Що належить до внутрішньогосподарських операцій банку?
2. Наведіть принципи укладання бухгалтерських проводок із надходження, вибуття, передачі в оренду основних засобів і нематеріальних активів.
3. Назвіть принципи складання бухгалтерських проводок на віднесення амортизації до витрат банку.
4. Назвіть принципи складання бухгалтерських проводок із відображення використання різних господарських матеріалів.
5. Наведіть принципи складання бухгалтерських проводок з нарахування працівникам банку заробітної платні.

Тема 2. Облік доходів і витрат банку

Об'єкти обліку у складі доходів і витрат банку. Принципи класифікації рахунків для обліку доходів і витрат банків. Правила обліку доходів і витрат. Облік доходів і витрат банку: облік відсоткових доходів, від торговельних операцій, облік комісії за послуги постійного характеру, дивідендного доходу, відсоткових витрат, комісійних витрат, не грошових витрат.

Тема 3. Облік фінансового результату діяльності банку

Методика визначення фінансового результату. Розрахунок прибутку, що підлягає розподілу. Створення й облік резервів, виплат дивідендів акціонерам банку.

Тема 4. Класифікація звітності комерційних банків

Якісна характеристика звітності. Основні користувачі звітності та їхні вимоги. Класифікація звітності комерційних банків за формою, способом представлення, терміном надання, рівнем консолідації, категорією користувачів, видом. Характеристика звітності комерційних банків: основна й допоміжна. Основна фінансова звітність: баланс, про прибутки та збитки, примітки й інші звіти, що розшифровують окремі статті основних форм. Допоміжна звітність: про кредитну, депозитну діяльність, формування резервів

під активні операції та дотримання економічних нормативів, а також про діяльність банку з цінними паперами

Запитання для самоперевірки:

1. Ознаки, що визначають класифікацію рахунків для обліку доходів і витрат.
2. Назвіть і схарактеризуйте види доходів і витрат банку.
3. У чому сутність і призначення правил обліку доходів і витрат?
4. Схарактеризуйте зміст і методику визначення фінансового результату від діяльності банку.
5. Із якою метою складається звітність, які її якісні характеристики?
6. Назвіть користувачів звітності комерційних банків України.
7. Яке призначення основної та допоміжної звітності банків?

РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНЕ ЗАВДАННЯ

Операційний день банку. На базі початкового балансу й банківських операцій за звітну дату бухгалтерією здійснена така робота:

- 1) відкрито рахунки на початок дня (на схемі рахунків);
- 2) подано кореспонденція рахунків за здійсненими операціями;
- 3) складено оборотну відомість за звітну дату;
- 4) заповнено баланс на кінець дня.

1. Обігово-сальдовий баланс комерційного банку "Надія" за----- 20----р.

№	Номер рахунку	Найменування рахунків	Сума, тис. грн.
Актив			
1.	1001	Каса	1
2.	1200	Кореспондентський рахунок у НБУ	84
3.	2062	Короткострокові кредити в поточну діяльність, надані суб'єктам господарювання	140
4.	32	Цінні папери в портфелі банку до погашення	10
5.	152	Міжбанківські кредити, надані іншим банкам	160
6.	34	Запаси матеріальних цінностей	5
7.	3400	Малоцінні та швидкозношувані предмети	4
8.	44	Операційні основні засоби	120
9.	4409	Знос основних засобів	4
10	7	Витрати	64
11	740	Витрати на утримання персоналу	40
Активи – усього			
Пасив			
1.	50	Статутний капітал та інші фонди банку	344
2.	162	Кредити, отримані від інших банків	6
3.	2600	Кошти на вимогу суб'єктів господарювання	52
4.	263	Строкові кошти фізичних осіб	14
5.	6	Доходи	144
6.	5900	Результат поточного року	20
Пасиви – усього			

2. Журнал (перелік) банківських операцій за ----- день.

№ п/п	Документи, стислий зміст банківської операції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Чек № 45773. Видано клієнту на виплату заробітної платні.	0.1	0.15	0.2	0.25	0.3	0.8	0.4	0.5	0.6	0.7
2	Об'ява на внесок готівки Здана клієнтом торговельна виручка на поточний рахунок.	5.05	15.5	15.7	16	16.2	18.0	17.0	16.5	17.5	15
3	Виписка з кореспондентського рахунку:										
	а) списано згідно з платіжними дорученнями клієнта	1	1.2	1.25	1.3	1.3	4.4	2	3	3.5	3.3
	б) зараховано на поточний рахунок клієнта	3	2	2.1	2.2	2.24	4	2.5	5	4.5	5.1
	в) зараховані відсотки з міжбанківського кредиту.	0.2	0.15	0.18	0.2	2.5	2	4.5	5	5.5	6
4	Кредитна угода, розпорядження Виданий короткотерміновий кредит зараховано на поточний рахунок клієнта.	2	2.5	2.6	2.7	2.7	6	3	3.5	3.2	2.7
5	Виписка з кореспондентського рахунку: перераховано короткотерміновий міжбанківський кредит комерційному банку "Орбіта".	4	2.9	3	3.1	3.2	2.6	4.5	3.5	3.6	3.4
6	Розпорядження кредитного відділу:										
	а) нараховані й зараховані за призначенням відсотки за позикою клієнта (згідно з датою термінового обов'язку);	0.2	0.25	0.3	0.29	0.34	0.1	0.54	0.35	0.42	0.45
	б) погашена позичка – борг списано з поточного рахунку клієнта.	1.35	1.3	2.38	2.42	4.5	2.7	1.2	3.8	4.5	4.36
7	Видатковий касовий ордер. Видано в підзвіт на придбання МШП.	0.4	0.45	0.48	0.5	0.54	0.6	0.58	0.59	0.65	0.64
8	Прибутковий касовий ордер. Прийнято депозитний внесок від фіз. особи	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
9	Розпорядження депозитного відділу й видатковий касовий ордер:										
	а) нараховані;	2	2.5	2.6	2.5	3	3.5	3.8	4	3.2	4.5
	б) виплачені відсотки за депозитними внесками.	0.4	0.45	0.5	0.55	0.58	0.6	0.62	0.65	0.66	0.56
10	Меморіальний ордер і довідка – розрахунок бухгалтерії. Нараховано знос основних засобів.	0.4	0.45	0.5	0.55	0.58	0.6	0.62	0.65	0.66	0.56
11	Авансовий звіт. Зараховані придбані підзвітною особою МШП.	1	1.5	2	2.05	2.1	2.2	2.3	2.4	2.25	3
12	Меморіальний ордер Передано в експлуатацію МШП.	0.4	0.45	0.48	0.5	5.4	6	5.8	5.9	6.5	6.4
13	Меморіальний ордер і розрахункові відомості:										
	а) нараховано заробітну платню працівникам банку;	0.4	0.45	0.48	0.5	0.54	0.6	0.58	0.59	0.65	0.64
	б) зроблено утримання з заробітної платні;	24	2.5	27	27.5	28	2.9	31	30	32	34
	в) зроблено різноманітні нарахування банку на заробітну платню.	3.2	3.5	3.8	3.9	4	5	4.8	4.5	4.7	5
14	Видатковий касовий ордер і платіжна відомість. Видана робітникам заробітна платня.	2.9	3.1	4.1	2.5	3.1	4.2	3.3	4.1	2.5	2.8
15	Виписка з кореспондентського рахунку і видатковий касовий ордер:										
	а) здано надлімітний залишок каси;	5.0	5.5	4.5	4.6	5.1	5.2	4.9	4.8	4.7	5.3
	б) перераховані платежі: - утримані з заробітної платні; - нарахування на заробітну плату										

Приклад заповнення журналу банківських операцій за ----- день.

№ п/п	Документи, стислий зміст банківської операції	Сума, тис. грн.	Номер кореспондентськ ого рахунку	
			Дебет	Кредит
1	З кореспондентського рахунку отримані кошти для поповнення каси банку	50	1001	1200

3. Обігова відомість

Номер рахунку	Залишок на початок дня		Обіг за день		Залишок на кінець дня	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Найменування тем занять	Кількість годин
1.	Тема 1. Об'єкти обліку, план рахунків і принципи його побудови:	
	1.1 Банківська система. Законодавча і нормативна база організації банківської системи в Україні	2
	1.2 Баланс комерційного банку	2
	1.3 Класифікація бухгалтерських рахунків. Методи реєстрації банківських операцій в бухгалтерських реєстрах. Принципи побудови плану рахунків. Характеристика його основних розділів.	2
2.	Тема 2. Облік міжбанківських розрахунків:	
	2.1 Загальні правила розрахунків між банками. Класифікація кореспондентських рахунків.	2
	2.2 Організація й облік операцій за міжбанківськими розрахунками, які здійснюються через НСЕП при НБУ.	2
	2.3 Моделі обслуговування консолідованого кореспондентського рахунку.	1
3.	Тема 3. Платіжні рахунки й облік розрахункових операцій:	
	3.1 Порядок відкриття та режим функціонування платіжних рахунків.	1
	3.2 Порядок та облік операцій при розрахунках платіжними дорученнями.	1
	3.3 Порядок і методика обліку операцій при розрахунках вимогами-дорученнями.	1
4.	Тема 4. Облік касових операцій:	
	4.1 Облік операцій видаткових кас.	1
	4.2 Облік і документообіг за операціями кас із прийому готівки.	1
	Тема 5. Організація й облік кредитних операцій:	
5.	5.1 Методи кредитування і форми позичкових рахунків	1
	5.2 Облік операцій із видачі, пролонгування та погашення кредиту.	2
6.	Тема 6. Облік депозитних і довірчих операцій:	
	6.1 Облікові депозитні операції та методика їхнього здійснення.	1
	6.2 Зміст і порядок обліку довірчих операцій.	2
	6.3 Облік операцій із цінними паперами.	2
7.	Тема 7. Облік господарських операцій банку:	
	7.1 Облік основних засобів.	1
	7.2 Облік оперативного лізингу.	1
	7.3 Облік малоцінних і швидкозношуваних предметів і господарських матеріалів.	1
	7.4 Облік інвентаризації всіх видів матеріальних цінностей.	2
	7.5 Облік оплати праці робітникам банку.	2
8.	Тема 8. Формування фінансових результатів діяльності комерційного банку:	
	8.1 Правила обліку доходів і витрат та класифікація рахунків за їхнім обліком.	2
	8.2 Облік доходів і витрат банку.	2
	8.3 Облік фінансового результату та розподілу прибутку.	2
Усього		36

Завдання для самостійної й індивідуальної роботи студентів

Найменування тем і питань, що виносяться на самостійну роботу	Кількість годин	Форма звіту
Тема 1. Основи побудови і завдання бухгалтерського обліку в комерційних банках України: 1.1 Реформа обліку і звітності в Україні. 1.2 Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.	1 2	Конспект
Тема 2. Об'єкти обліку, план рахунків і принципи його побудови 2.1 Баланс комерційного банку й інші форми синтетичного обліку. 2.2 Параметри і форми аналітичного обліку. 2.3 Банківська документація.	2 4 2	Конспект
Тема 3. Принципи діяльності банку, організація бухгалтерського процесу й організація документообігу: 3.1 Операційна робота. 3.2 Обліково-операційна робота. 3.3 Побудова бухгалтерського апарату. 3.4 Внутрішньобанківський контроль.	1 1 1 1	Конспект
Тема 4. Облік міжбанківських розрахунків: 4.1. Класифікація балансових рахунків. 4.2. Касове обслуговування установ комерційних банків та облік цих операцій. 4.3 Сім моделей обслуговування консолідованого кореспондентського рахунку.	2 2 2	Конспект
Тема 5. Платіжні рахунки і облік розрахункових операцій: 5.1 Грошовий обіг. 5.2 Порядок і методика обліку операцій при розрахунках акцептованими (гарантованими) платіжними дорученнями. 5.3 Порядок і методика обліку операцій при розрахунках платіжними вимогами без акцепту платників. 5.4 Безспірне стягнення коштів.	4 4 4 2	Конспект
Тема 6. Облік касових операцій: 6.1 Інкасація грошової виручки. 6.2 Зберігання й облік цінностей і документів у грошових сховищах.	2 1	Конспект
Тема 7. Організація й облік кредитних операцій: 7.1 Облік факторингових операцій. 7.2 Порядок списання з балансу сумнівних кредитів.	4 4	Конспект
Тема 8. Облік депозитних і довірчих операцій 8.1 Строкові й ощадні строкові рахунки 8.2 Трастові операції	5 1	
Тема 9. Організація обліку цінних паперів: 9.1 Методика обліку векселів власної емісії. 9.2 Порядок обліку операції з придбання векселів та їхнього обліку у портфелі банку. 9.3 Методика обліку опротестування векселів та їх переоблік.	1 1 1	Конспект
Тема 10. Облік господарчих операцій банку: 10.1 Облік операцій із формування статутного капіталу банку. 10.2 Методика обліку надходження, вибуття нематеріальних активів. 10.3 Облік фінансового, оперативного лізингу. 10.4 Облік основних засобів, прийнятих банком під заставу наданого кредиту. 10.5 Облік інвентаризації матеріалів. 10.6 Облік оплати праці.	3 2 2 2 4 7	Конспект
Тема 11. Формування фінансових результатів діяльності комерційного банку: 11.1 Облік відсоткових доходів, витрат. 11.2 Облік результатів від торговельних операцій. 11.3 Облік операцій із дивідентами. 11.4 Податковий облік у банку.	4 4 4 4	Конспект
Тема 12. Бухгалтерська звітність 12.1 Види податків, які сплачують комерційні банки 12.2 Користувачі звітності комерційних банків 12.3 Звітність про кредитну діяльність банку 12.4 Звітність про депозитну діяльність банку 12.5 Звітність із формування резервів банку	4 2 2 2 4	Конспект
Усього	105	

Теми контрольних робіт

Змістові модулі	Питання до контрольних робіт
	Денна форма навчання
Змістовий модуль 1	<p>Тема 1. Основи побудови та завдання бухгалтерського обліку в комерційних банках України:</p> <p>1.1. Необхідність і причини проведення реформи бухгалтерського обліку в банках.</p> <p>1.2 Міжнародні аспекти бухгалтерського обліку та їхній .</p> <p>1.3 Міжнародні принципи і стандарти бухгалтерського обліку.</p> <p>Тема 2. Об'єкти обліку, план рахунків і принципи його побудови:</p> <p>2.1 Об'єкти обліку.</p> <p>2.2 Бухгалтерські рахунки.</p> <p>2.3 План рахунків і принципи його побудови.</p> <p>2.4 Реєстри аналітичного й синтетичного обліку.</p> <p>Тема 3. Принципи діяльності банку, організація бухгалтерського процесу та організація документообігу:</p> <p>3.1 Структура комерційного банку та його бухгалтерії.</p> <p>3.2 Форми аналітичного обліку й параметри: обов'язкові, необов'язкові, спеціальні.</p> <p>3.3 Класифікація банківських документів, документообіг.</p> <p>Тема 4. Облік міжбанківських розрахунків:</p> <p>4.1 Сутність і значення міжбанківських розрахунків.</p> <p>4.2 Загальні правила розрахунків між банками.</p> <p>Тема 5. Платіжні рахунки й облік розрахункових операцій:</p> <p>5.1 Грошовий обіг, принципи його організації.</p> <p>5.2 Основні форми розрахунків.</p> <p>5.3 Ознаки платіжних рахунків, їхня характеристика.</p> <p>Тема 6. Облік касових операцій:</p> <p>6.1 Основні принципи організації касової роботи.</p> <p>6.2 Облік і документообіг за операціями кас із прийому і видачі готівки.</p> <p>Тема 7. Організація й облік кредитних операцій:</p> <p>7.1 Види кредитних операцій і побудова синтетичних рахунків для їхнього обліку.</p> <p>7.2 Організація кредитного процесу.</p> <p>7.3 Облік позичкових операцій з видачі кредиту, їхнє погашення та пролонгування.</p> <p>7.4 Облік операцій із нарахування та справлення відсотків за користування банківськими кредитами.</p>
Змістовий модуль 2	<p>Тема 8. Облік депозитних і довірчих операцій:</p> <p>8.1 Економічний зміст депозитних операцій.</p> <p>8.2 Облікові депозитні операції та методика їхнього здійснення.</p> <p>Тема 9. Організація обліку цінних паперів:</p> <p>9.1 Поняття, класифікація цінних паперів та операцій із ними.</p> <p>9.2. Облік операцій банку з цінними паперами.</p> <p>9.3 Облік пасивних операцій банку з цінними паперами за власними борговими зобов'язаннями.</p> <p>Тема 10. Облік валютних операцій:</p> <p>10.1 Основні валютні операції.</p> <p>10.2 Види валютних рахунків.</p> <p>10.3 Облік операції купівлі – продажу іноземної валюти.</p>
Змістовий модуль 3	<p>Тема 11. Облік господарських операцій банку:</p> <p>11.1 Економічний зміст основних засобів, нематеріальних активів, господарських матеріалів із передачі їхньої вартості на витрати банків.</p> <p>11.2 Документальне забезпечення обліку.</p> <p>11.3 Порядок відображення в обліку малоцінних предметів, інвентаризації усіх видів матеріальних цінностей.</p> <p>11.4 Порядок обліку оплати праці працівникам банку.</p> <p>Тема 12. Формування фінансових результатів діяльності комерційного банку:</p> <p>12.1 Об'єкти обліку доходів і витрат банку.</p> <p>12.2 Принципи класифікації рахунків для обліку доходів і витрат банків.</p> <p>12.3 Облік доходів і витрат банку.</p> <p>12.4 Облік фінансового результату й розподіл прибутку.</p> <p>Тема 13. Бухгалтерська звітність комерційного банку:</p> <p>13.1 Якісна характеристика звітності.</p> <p>13.2 Основні користувачі звітності та їхні вимоги.</p> <p>13.3 Класифікація звітності комерційних банків.</p> <p>13.4 Основна фінансова звітність.</p> <p>13.5 Допоміжна фінансова звітність.</p>

Список джерел

1. Основних

1. Сп'як Г. І. Облік і аудит у банках: навч. посіб. / Г. І. Сп'як, Т. І. Фараон. – К. : Атака, 2004. – 328 с.
2. Облік і аудит у банках : навч. посіб. / О. Г. Коренєва, Н. Г. Славянська, Н. Г. Євченко, О. В. Карпенко. – Суми : Університетська книга, 2007. – 493 с.
3. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік у комерційних банках України : навч. посіб. / Л. М. Кіндрацька ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2004. – 432 с.
4. Голов С. Международные стандарты финансовой отчетности: современное состояние и применение / Голов С. // Бухгалтерский учет и аудит. – 2005.- № 8.- С. 88-101.

2. Додаткових

1. Кузьмінська О. Е. Звітність банків : навч. метод. посіб. для самост. вивч. дисципл. / О. Е. Кузьмінська ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2004.— 457 с.
2. Облік і аудит у банках / [Кіндрацька Л. М., Кривов'яз Т. В., Боришкевич О. В. та ін.] ; за заг. ред. проф. А. М. Герасимовича ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2004. – 536 с.
3. Про оподаткування прибутку підприємств [Електронний ресурс] : закон України від 28.12.1994 № 334/94-ВР. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=334/94-BP>
4. Інструкція з бухгалтерського обліку запасів матеріальних цінностей банків України [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена постановою Правління НБУ від 10.12.2004 №625. – Режим доступу:http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=212336
5. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена Постановою Правління НБУ від 27.12.2007 р. № 481. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=212014
6. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах у банках України [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена Постановою Правління НБУ від 17.11.2004 р. № 555. – Режим доступу:http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=212202
7. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з готівковими коштами та банківськими металами в банках України [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена Постановою правління НБУ від 20.10.2004 р. № 495. – Режим доступу:http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=212125
8. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами в банках України [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена Постановою Правління НБУ від 03.10.2005 №358. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=213747
9. Інструкція з бухгалтерського обліку основних засобів та нематеріальних активів банків України [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена постановою Правління НБУ від 20.12.2005 №480. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=214177
10. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : закон України від 07.12.2000 р. № 2121 – III. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=411001
11. Про бухгалтерський облік та звітність в Україні [Електронний ресурс] : закон України від 16.07.1999р. №996-XIV – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=996-14>
12. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена Постановою Правління НБУ від 17.06.2004 р. № 280. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=211636
13. Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена Постановою Правління НБУ від 21.01.2004 р. № 22 . – Режим доступу:http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=211118
14. Про інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 11.08.1994 № 69. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=217648

15. Про касові операції в банках України [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена Постановою Правління НБУ від 14.08.2003 р.№ 337. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=210601
16. Про організацію бухгалтерського обліку і звітності в банківських установах України [Електронний ресурс] : положення, затверджене Постановою Правління НБУ від 30.12.1998 р. № 566. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=220389
17. Про організацію операційної діяльності в банках України [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена постановою Правління НБУ від 18.06.2003 № 254. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=209987
18. Про порядок складання і оприлюднення фінансової звітності банків України [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена Постановою Правління НБУ від 27.12.2007 р. № 480. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=212373
19. Кіндрацька Л. Бухгалтерський облік в управлінні банком / Кіндрацька Л. // Вісник Національного банку України. – 2007. - № 7. – С. 49 –51.
20. Кіндрацька Л. М. Система бухгалтерського обліку в комерційних банках методологія та практика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. екон. наук : спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Кіндрацька Любомира Максимівна. – К., 2002 – 32 с.
21. Банківські операції : підручник / за ред. В. І. Міщенка, Н. Г. Слов'янської. – К. : Знання, 2006. – 727 с.
22. Методичні рекомендації щодо організації процесу формування управлінської звітності в банках України [Електронний ресурс]: рекомендації, затверджені постановою Правління НБУ від 06.09.2007 № 324. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=288664
23. Про затвердження форми декларації з податку на прибуток банку та Порядку її складання [Електронний ресурс] : наказ ДПА від 31.03.2003 № 148. – Режим доступу:http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=209718
24. Перелік документів, що утворюються в діяльності Національного банку України та банків України із зазначенням строків зберігання [Електронний ресурс] : перелік, затверджений Постановою Правління НБУ від 08.12.2004р. № 601. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=212346
25. Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України [Електронний ресурс] : правила, затверджені Постановою Правління НБУ від 18.06.2003р. № 255. – Режим доступу:http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=210010
26. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні [Електронний ресурс] : закон України від 05.04.2001р. №2346-III – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=2346-14>
27. Правила організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України [Електронний ресурс] : правила, затверджені постановою Правління НБУ від 19.03.2003р. №124. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=210724
28. Ричаківська В. Проблеми розкриття інформації у фінансовій звітності банків / В. Ричаківська // Вісник Національного банку України . – 2004.- № 7. – С.4-6.
29. Свірко С. В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах навч. посіб. / С. В. Свірко ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. [вид. 2-ге, без змін] К. : КНЕУ, 2006. – 380 с.
30. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік у комерційних банках України : навч. посіб. / Л. М. Кіндрацька ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2004. – 432 с.
31. Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України [Електронний ресурс] : правила, затверджені Постановою Правління НБУ від 18.06.2003 № 255. – Режим доступу:http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=210010

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки
до практичних занять, розрахунково-графічних і
самостійних робіт з курсу
"ОБЛІК У БАНКАХ"
(для студентів 4 курсу денної форми навчання
за напрямом підготовки 6.030509 „Облік і аудит ”)

Укладачі: **ДИМЧЕНКО** Владислав Володимирович
КАМЕНСЬКА Юлія Олексіївна

Відповідальний за випуск: *Т. В. Момот*

Редактор: *К. В. Дюкар*

Комп'ютерне верстання *К. А. Алексанян*

План 2011, поз. 349 М

Підп. до друку 19.10.2011

Друк на різнографі

Зам. №

Формат 60 x 84/16

Ум. друк. арк. 1.4

Тираж 50 прим.

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК №4064 від 12. 05. 2011 р.